

KÖNYVISMERTETÉSEK

SZÁDECZKY-KARDOSS ELEMÉR

A Föld szerkezete és fejlődése

(Akadémiai Kiadó, 1969)

Az Akadémiai Kiadó gondozásában megjelent 340 oldalas mű az általános — egész Földre vonatkozó — legújabb földkutatások eredményeit és az azok alapján kialakult elméleteket és a belőlük levonható következtetéseket tartalmazza.

A századok során felhalmozódott és a jelenben egyre fokozódó sebességgel halmozódó ismeretanyag már egy, sok szempontra kiterjedő, részletes földkép kialakítását is lehetővé teszi. A Föld fizikai, kémiai és biológiai jelenségei és folyamata között fennálló oksági kapcsolatokat és összefüggéseket nehéz felismerni és megbecsülni azok realitását, a földtest emberi mértékkel mérve óriási időbeli és térbeli méretei miatt. Az állandóan növekvő ismeretanyag azonban már lehetővé teszi ezeknek a nehézségeknek a leküzdését.

Ennek a törekvésnek sikeres megoldása SZÁDECZKY-KARDOSS ELEMÉR említett könyve. A szerző — felhasználva sok évtizedes szakmai munkája során szerzett tapasztalatait és ismereteit — óriási munkával hidat ver a hosszú tudománytörténeti fejlődésre visszatekintő geológiai-geotektonikai felismerések, elméletek és az utolsó évtizedekben rohamosan fejlődő geofizikai-geokémiai mérési eredmények, ténymegállapítások és feltevések között. A mű felöleli az egész Földre érvényes, lényeges megállapításokat és összefüggéseket; ismerteti a párhuzamosan futó elméleteket és azok vélhető következményeit; mérlegeli a felmerülő feltevések, hipotézisek és elméletek viszonyát egymáshoz, tárgyalja megegyezőseiket és ellentmondásaikat. Kiválasztja az állandóan növekvő és részletekbe vesző adatáradból az időt állót, a maradandót és az igaznak elfogadhatót.

A könyv elolvasása és alapos átértése — éppen a benne felhalmozott és az emlékezetben nehezen tárolható óriási ismeretanyag miatt — nem könnyű feladat. Ennek a szerző is tudatában van, mert megemlíti, hogy valószínűleg nem túlozunk, ha a földfejlődés tanulmányozását ez idő szerint az egyik legbonyolultabb természettudományi kérdésnek minősítjük.

A földtudományokkal foglalkozó szakemberek számára azonban a könyv alapos átértése elengedhetetlen, mert szemléletalakító gondolatai csak a teljes egység ismeretében érvényesülnek. A mű kézikönyvszerű használatát részletes irodalmi jegyzék, tárgy- és névmutató könnyíti meg.

Az öt részre oszló könyv fejezeteiben a szerző korábbi önálló kutatásainak eredményei is szerepet kapnak. Így tárgyalja a Kárpát-medence geológiai szerkezetének szelektív migrációs kialakulását és az őslégkör hatását a földtest földtani történetére és folyamataira. A szerző nagy súlyt helyez az illók vándorlása földtörténeti fontosságának kiemelésére és következtetéseiben fontos, új eredményekre jut. A gázdús (lassú disszipációs) modell ugyanis olyan mechanizmust nyújt, amely a szial-szima elkülönülést viszonylag alacsony, legfeljebb néhány 100° K hőmérsékleten is lehetővé teszi.

A könyv tanulmányozását — a feldolgozott tárgy említett nehézsége ellenére — megkönnyíti a szabatos és részletes irodalmi hivatkozás. Az egyes kutatók eredményei, állításai és véleményei jól illeszkednek az egész könyv egységes keretébe, mégis könnyen elkülöníthetők egymástól és a szerző felfogásától. A magyar kutatók eredményei és felismerései is arányos helyet kapnak a műben.

A könyvet igen gazdag, szép kivitelű, gondosan megváltozott ábrarendszer teszi érthetővé és könnyen kezelhetővé. A tetszetős nyomdai kivitel az Akadémiai Kiadó gondos munkáját dicséri.

Dr. BARTA GYÖRGY